

**HATTULAN KUNNAN ESIOPETUKSEN JA VARHAISKASVATUKSEN
TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA**

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä	4
3	Nykytilan arviointi.....	5
4	Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus varhaiskasvatuksessa	7
4.1	Lapsen tuki	9
4.2	Lapsen osallisuus.....	9
4.3	Oppimisympäristöt.....	10
4.4	Sukupuolisensitiivisyys ja kehotunnekasvatus	11
4.5	Katsomuskasvatus.....	11
4.6	Kiusaamisen ehkäisy ja sovittelukeinot	12
4.7	Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.....	12
5	Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi	13
5.1	Arviointi.....	14
	Lähteet.....	15

Kasvattajana tärkein tehtäväni on...

...kohdata lapsi sellaisena kuin hän on

...luoda luottavainen suhde lapseen

...kohdella lasta arvokkaasti ja kunnioittavasti

...antaa lapselle mahdollisuuksia vaikuttaa tekemisiinsä

ja omaa itseään koskeviin asioihin

...ohjata ja tukea lasta häntä itseään kunnioittaen ja

antaa eväitä elämään

...mennä leikkiin ja lapsen toimiin mukaan

...kuunnella, kunnioittaa ja kannustaa

...olla oikeasti läsnä, kuunnella lasta, vastata ja reagoida

sanallisiin ja sanattomiin viesteihin

...aito vuorovaikutus lapsen ja huoltajan kanssa

...turvata lapselle hyvä päivä, turvallinen, luotettava,

lämmin ja hyväksyvä ympäristö, täynnä iloa ja syyliä

(Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma)

1 Johdanto

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta tuli voimaan vuonna 1987. Tasa-arvolain (8.8.1986/609 § 1) tarkoituksena on edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, estää sukupuoleen liittyvää syrjintää sekä parantaa naisten asemaa työelämässä. Lain tavoitteena on torjua sukupuolen ilmaisuun ja sukupuoli-identiteettiin liittyvää syrjintää. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014 § 1) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja estää syrjintää sekä lisätä syrjäytymisen kohteeksi joutuvan oikeusturvaa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien lisäksi toimintaa ohjaavat varhaiskasvatus- ja perusopetuslaki.

Hattulan kunnan esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa on noin 400 lasta. Määrä vaihtelee aina kauden mukaan. Keväällä lapsia on enemmän ryhmissä kuin syksyn alussa. Hattulassa on kunnan esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka ohjaavat toimintaa ja edistävät tassa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Näihin on kirjattu mm. tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, sensitiivisyyteen ja inklusioon liittyvät toimintamallit ja asiat. Suunnitelmissa on määritelty lapsen yksilöllinen mahdollisuus toimia osallistuvana yhteisön jäsenenä, kehittää omia kykyjään sekä tehdä omia valintojaan omista lähtökohdistaan käsin; sukupuolestaan, syntyperästään, kulttuuritaustastaan tai muista lapseen liittyvistä syistä riippumatta.

Kasvattajia esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa työskentelee noin 100. Hattulan kunnassa on henkilöstölle oma tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

2 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä

Eriarvoisuus: Eriarvoisuus on tila, jossa ihmisten välillä on epäoikeudenmukaisia tai eettisesti väärinä, vältettävissä olevia eroja.

Esteettömyys: Esteettömyys tarkoittaa tilaa, jossa rakennettu ympäristö, palvelut ja tuotteet ovat mahdollisimman helposti saavutettavia, helppokäyttöisiä ja toimivia. Sosiaalinen esteettömyys tulee ihmisten asenteista. Sosiaalista esteettömyyttä on se, että esiopetuksessa- ja varhaiskasvatuksessa vaikuttava ilmapiiri on kaikille avoin ja turvallinen. Psykkinen esteettömyys on sitä, miten positiivisesti, hyväksyvästi ja myönteisesti suhtaudutaan toisiin ihmisiin tai miten muita kohtaan käyttäytyään ja miten heille puhutaan.

Inklusio: Inklusio tarkoittaa yhdenvertaisuutta, minkä tarkoituksena on poistaa syrjäyttämistä.

Sukupuolisensitiivisyys: Sukupuolisensitiivisyys on ajattelutapa ja asenne, jossa huomioidaan sukupuolinormit ja niiden vaikutukset sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Suodaan jokaisen kasvaa ja kehittyä omana itsenään jakamatta lapsia sukupuolinormien mukaisesti. Arvostetaan ja kunnioitetaan yksilön valintoja.

Kulttuuri- ja katsomussensitiivisyys: Kulttuuri- ja katsomussensitiivisyydellä tarkoitetaan kykyä ja taitoa tarkastella reflektiivisesti omaa arvomaailmaansa ja toimintaansa, kuten kulttuuritaustaansa, maailmankatsomustaan ja ihmiskäsitystään. Kulttuurinen sensitiivisyys tarkoittaa kykyä toimia ymmärtävässä ja kunnioittavassa vuorovaikutuksessa kulttuuri- ja katsomustalstaan erilaisten ihmisten kanssa. Kunnioitetaan ja ymmärretään perheiden moninaisuutta.

Syrjintä: Syrjintää on se, että ihmistä kohdellaan huonommin kuin toisia jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Kaikilla ihmisillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun.

Tasa-arvo: Tasa-arvo tarkoittaa tilaa, jossa ihmisten poliittiset ja sosiaaliset oikeudet, mahdollisuudet ja resurssit ovat jakautuneet tasapuolisesti.

Yhdenvertaisuus: Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään,

kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

3 Nykytilan arviointi

Hattulan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan kauden aikana eri toimintamallien yhteydessä. Jokainen ryhmä kirjaa nämä toimintamallit ja arvioinnit ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaan (ryhmävasu). Toimintoja muutetaan kauden aikana tilanteiden muuttuessa. Ryhmävasu on arjen työväline, jota käytetään viikottain. Tämän lisäksi arviointia toteutetaan mm. pedagogisissa palavereissa, opettajien pedagogisen toimintasuunnitelman avulla, tiimipalavereissa ja -arvioinneissa, veo-tiimeissä sekä yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä. Huoltajien ja lasten kanssa tehdään yhteistyötä lasten esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa, vanhempainilloissa, arjen tilanteissa, moniammatillisissa palavereissa, asiakaspalautekyselyissä yms. Lasten kanssa toteutetaan arviointia arjessa heidän kehitystasonsa mukaisesti. Arvioinneissa tulleiden tietojen pohjalta toimintaa muokataan niin, että tavoitteet toteutetaan.

Hattulan esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa lapsiryhmissä ei ole ilmennyt pitkäkestoista ja johdonmukaista kiusaamista. Yksittäisiä, normaaleja, lasten välisiä erimielisyyksiä päivän aikana tulee. Näihin puututaan aina heti tilanteissa. Sensitiivisyyttä ja psyykkistä turvallisuutta toteutetaan mm. läsnäolon, pienryhmä- ja positiivisen pedagogiikan avulla. Aikuisen yksi tärkein tehtävä on kuunnella lasta. Jotta aikuinen voi kuunnella, hänen täytyy oppia vaikenemaan ja olemaan aidosti läsnä. Kuunteleminen johdattaa pohdiskelemaan, olemaan kutsuva ja avoin itselle ja muille; se on edellytys keskusteluun ja kasvuun. Hattulan esiopetuksessa- ja varhaiskasvatuksessa lapset ovat tasa-arvoisia eri lähtökohdistaan, yksilöllisistä valinnoistaan, taustoistaan tai ajatuksistaan riippumatta.

Inklusio-toimintamalli ja kolmiportainen tuki on ollut käytössä jo useiden vuosien ajan Hattulan esiopetuksessa- ja varhaiskasvatuksessa. Ympäristöä ja toimintamalleja muokkaamalla sekä suunnittelemalla mahdollistetaan kaikille yhtäläinen mahdollisuus osallistumiseen niin toimintaan kuin yhteisön jäsenenä toimimiseen.

Osallisuutta toteutetaan lasten kanssa arjessa joka päivä. Osallisuus mahdollistetaan lapsia havainnoimalla, äänestyksillä, lasten kokouksilla, lasten projekteilla ja takaamalla toiminta niin, että lapsi voi arjessa, oman kehitystasonsa huomioiden, vaikuttaa oman elämänsä valintoihin ja asioihin. Osallisuuden toteutuminen kirjataan ryhmän varhaiskasvatusuunnitelmaan. Hattulan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Oppiminen on kokonaisvaltaista, kokopäiväistä ja sitä tapahtuu kaikkialla. Jokaisella lapsella on oikeus osallistua ja vaikuttaa sekä saada oppimiseensa kasvattajalta tarvitsemaansa tukea ja ohjausta.

Jokainen esiopetus- ja varhaiskasvatusyksikkö on rakenteiltaan ja sijainneiltaan erilaisia. Näiden tuomat mahdollisuudet ja rajoitteet luovat fyysisiin puitteisiin erilaisia toimintamalleja eri yksiköiden sisällä. Hattulassa on yksiköiden kesken laajaa yhteistoimintaa ja erilaisia työryhmiä yli yksiköiden. Ryhmien toiminnan avulla taataan kaikille lapsille yhtäläisiä arvoja ja toimintoja. Myös esimiesten toiminnan keskiössä on se, että kaikissa yksiköissä on saman laatuista toimintaa. Esimiesten työtapo, organisaatiomalli sekä työnjako mahdollistavat sen, että yksikköihin saadaan yhdenvertaista, tasa-arvoista ja -laatuista toimintaa.

Psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Kaikille lapsille luodaan fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen oppimisympäristö. Hattulan esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa huomioidaan lasten ja ryhmien erityistarpeet kasvattajien määrää lisäämällä tai lapsimäärää vähentämällä ryhmässä. Erityisen- ja tehostetun tuen lapset ovat aina ryhmässä kertoimilla. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien palveluita on kunnassa hyvin saatavilla. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat pystyvät antamaan konkreettisia palveluita tukea tarvitseville ja ryhmään, eivätkä toimi ainoastaan konsultoivina varhaiskasvatuksen erityisopettajina. Esimiesten työnjako mahdollistaa sen, että esimiehet tuntevat ryhmien kokonaisuuden ja tarpeet. Näin he pystyvät huomioimaan laaja-alaisesti lasten yksilölliset tuentarpeet lasten ja henkilökunnan sijoittelussa.

Hattulassa esiopetus toteutetaan varhaiskasvatusyksiköissä. Tällä taataan lapselle sama esiopetus- ja täydentävän varhaiskasvatuksen paikka koko päiväksi. Näin toteutuu kokopäiväpedagogiikka sekä lapset saavat jatkaa päiväänsä turvallisesti sekä joustavasti samoissa tiloissa, samojen lasten ja kasvattajien kanssa.

Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa on kasvattajilla lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus kaikista puutteista. Puutteet voivat liittyä kaikkiin toimiin ja asioihin, jotka vaarantavat lapsen niin fyysistä, sosiaalista kuin psyykkistä hyvinvointia. Hattulan esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa näitä ilmoituksia on tullut kaksi. Nämä puutteet ovat olleet pieniä ja heti tilanteiden tietoon tullessa korjattu. Ne ovat liittyneet fyysiseen turvallisuuteen. Hattulassa huomioidaan erityisen hyvin varhaiskasvatuslain määrittelemät kasvattaja-lapsi suhdeluvut, eikä ylityksiä tule. Tätä tilastoa seurataan Daisy—järjestelmän avulla. Näiden järjestelyiden avulla varmistetaan lapsille laadukkaan, tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen toteutuminen.

4 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus varhaiskasvatuksessa

”Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.” Näitä periaatteita ovat yhdenvertaisuus, sosiaalinen osallisuus, yhteisöllisyys, tasa-arvoisuus, syrjimättömyys ja moninaisuuden arvostaminen, jotka koskevat kaikkia lapsia. Varhaiskasvatus edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta. Lapsella on mahdollisuus vahvistaa taitojaan riippumatta hänen sukupuolestaan, kulttuuritaustastaan, syntyperästä tai muista henkilöön liittyvistä syistä. Lisäksi jokaisella lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022)

Yhdenvertaisuus, osallisuus ja tasa-arvo näkyvät kaikessa toiminnassa inklusiivisen toimintakulttuurin mukaisesti. Lasten osallisuus ja oppiminen lisääntyvät inklusiivisen toimintakulttuurin myötä. Lisäksi inklusiivinen toimintakulttuuri vastaa jokaisen lapsen yksilölliseen tarpeeseen. Lapsia haastetaan eri oppimisen alueilla, ja heille annetaan tarvittavaa tukea. Lapsella on oikeus olla osana ryhmää, osallistua yhteiseen toimintaan ja kasvaa omien vahvuuksiensa kanssa positiivisten oppimiskokemusten kautta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022)

Erilaisuuden tunnistaminen ja sen hyväksyminen ovat yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja moninaisuuden onnistumisen lähde (Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, 2022). Ketään lasta ei syrjitä, vaan jokaista tulee kohdella yhdenvertaisesti ja asiallisesti. Jokaiselle lapselle tulee antaa samanarvoiset mahdollisuudet olla osallinen. (Kangasalan varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, 2018) Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että kasvattajat ymmärtävät toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaavat arvioida niitä. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen sekä korjaaminen ovat tärkeä osa tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toimintakulttuurin kehittämistä. Lapsen etu on kaiken kehittämisen lähtökohta. Toimintakulttuurin kehittämistyössä keskeistä on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa taataan jokaiselle lapselle mahdollisuus toimia, oppia ja kehittyä omana ainutlaatuisena yksilönä osana yhteisöä.

Hattulan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota yhdenvertaista varhaiskasvatusta, jossa jokainen luo sisällöllisesti rikkaan toteutuksen varhaiskasvatussuunnitelman hengessä. Tämä ei tarkoita, että kaikille lapsille tarjotaan samaa asiaa. Jokainen lapsi on erilainen; hänen tarpeensa, kiinnostuksensa ja oppimistapansa. Ainutlaatuisuus tulee tunnistaa kaikilla tasoilla ja osata hyödyntää sitä päivän eri toiminna. Jokainen päiväkotij- ja perhepäivähoidoryhmä on erilainen omine erityisine piirteineen, mutta toiminnan taustalla arvotietoisuus on sama. (Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, 2022)

Yhdenvertaisuus ei tarkoita samanlaisuutta vaan sitä, että yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi omana itsenään. Yhdenvertaisuutta on jokaisen lapsen oikeus yksilölliseen tukeen. Työyhteisössä on tärkeää keskustella yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista. Stereotyyppinen tapa toimia sekä kielenkäytön ja vuorovaikutuksen mallit välittyvät lapsille. Sen

vuoksi on hyvä pohtia omia asenteita, puheita ja toimintatapoja liittyen esimerkiksi katsomukseen, vammaisuuteen, etnisyyteen, kieleen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen. Kasvattajan omat mielipiteet, asenteet, katsomus, yms. eivät saa vaikuttaa, vaan aina tulee toimia ammatillisesti varhaiskasvatussuunnitelman ja lakien mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022)

4.1 Lapsen tuki

Lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea tarpeen mukaan varhaiskasvatuksessa. Tuen avulla edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä ehkäistään syrjäytymistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022) Varhaiskasvatuksessa annetaan yleistä tukea lapsen yksilöllisen kehityksen ja oppimisen tarpeiden mukaisesti. Jos yleinen tuki ei riitä lapselle, hänelle on tarjottava tehostettua tukea. Jos yleinen eikä tehostettu tuki edistä lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tai lapsi tarvitsee tukea sairauden, vamman, kehityksen viivästymisen tai muun huomattavasti toimintakykyään heikentävän tuen tarpeen vuoksi, on erityistä tukea annettava. (Varhaiskasvatustaki 540/2018 § 15 a) Selkeä päivärytmi, yhteiset pelisäännöt ja ennakointi hyödyttävät kaikkia lapsia. Jokaisen lapsen kohdalla suunnitellaan ja toteutetaan hänelle parhaat mahdolliset tukitoimet sekä mietitään lapselle sopivin esiopetus- ja varhaiskasvatuspolku. Lasten tukimuodot kirjataan lapsen esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä niitä toteutetaan ja arvioidaan sitoutuneesti.

4.2 Lapsen osallisuus

Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa toimitaan lapsilähtöisesti. Lapsi on osa ryhmää ja yhteisöä esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa. Lapsen mielipiteitä, kiinnostuksen kohteita, näkemyksiä ja aloitteita tulee huomioida, kuunnella sekä arvostaa. Lapsella on oikeus tulla ymmärretyksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään sekä olla mahdollisuus vaikuttaa itseensä liittyviin asioihin. Lasten osallisuus tulee huomioida varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelussa, ideoinnissa, toteutuksessa ja arvioinnissa. (Opetushallitus, n.d.) Osallisuus kehittää lapsen ymmärrystä yhteisöstä, valintojen seurauksista, vastuusta ja oikeuksista (Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, 2022).

Vaikka lasten osallisuus tulee huomioida, vastuu toiminnan suunnittelusta ja kehittämisestä on ensisijaisesti kuitenkin kasvattajilla. Lapset tarvitsevat kasvattajan tukea, turvaa, ohjausta ja kasvatusta. Lapsia ohjataan aikuisen tuella ja mallinnetaan sanoittamaan omia tunteita, mielipiteitä ja ajatuksia. Tunteita harjoitellaan nimeämään ja ilmaisemaan kasvattajan avulla. Lapsille annetaan mahdollisuuksia tehdä valintoja ja tuetaan pohtimaan valintojen seurauksia. Lasta kunnioitetaan ja kannustetaan omaan ajatteluun, sekä erilaisia arjen taitoja ja kaveritaitoja harjoitellaan. Kasvattajien tulee nähdä jokaisessa lapsessa hyvä ja vahvistaa sitä lapsen vahvuuksien kautta. Lasta tuetaan yrittämisessä ja sinnikkyudessa, mutta annetaan myös mahdollisuus epäonnistua ja erehtyä turvallisessa ja hyväksyvässä ilmapiirissä, sillä niistä tilanteista opitaan usein parhaiten. Pettymyksiä tulee elämän varrella ja on tärkeää, että harjoitellaan rakentavaa tapaa suhtautua niihin. (Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, 2022)

4.3 Oppimisympäristöt

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen on varmistettava inklusiivinen, oppimista edistävä, kehittävä, esteetön, turvallinen ja terveellinen oppimisympäristö. Tilat, paikat, välineet, tarvikkeet, käytännöt ja yhteisöt, jotka vahvistavat lapsen kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta, kuuluvat oppimisympäristöihin. Leikki- ja toimintavälineiden tulee olla monipuolisia ja vastata lapsen ikä- ja kehitystasoa. Oppimisympäristöjä luodaan, muokataan ja arvioidaan lasten tarpeiden mukaisiksi siten, että ne tukevat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Oppimisympäristöt toteutetaan jakamatta niitä sukupuolinormien mukaisesti (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022)

Oppimisympäristöissä huomioidaan lasten mielenkiinnon kohteet, tuentarpeet sekä osallisuuden mahdollistuminen. Kasvattajien tulee tiedostaa oppimisympäristöjen vaikutukset esimerkiksi lasten luovuuden, tutkimisen ja leikkien sisältöihin. Oppimisympäristöissä tulee huomioida että kasvattajien tekemät ratkaisut tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa eikä niissä näy ennakkooajatukset. Kasvattajat huomioivat, että kaikki lapset saavat osallistua ja tulevat kuulluksi oppimisympäristöjen aktiivisena jäsenenä.

Toteutuksessa ja suunnitelmissa ymmärretään laajasti oppimisympäristöjen kokonaisuus ja huomioidaan myös päiväkodin sisätilojen ulkopuoliset oppimisympäristöt, kuten piha ja metsä. Oppimisympäristö koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista ympäristöistä.

4.4 Sukupuolisensitiivisyys ja kehotunnekasvatus

Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä, jolloin henkilöstön tehtävänä on kannustaa lapsia heidän valinnoissaan ilman ennako-oletuksia sekä sukupuoleen tai muihin stereotyyppisiin rooleihin liittyviin seikkoihin. Henkilöstön tulee puuttua johdonmukaisesti ja asiallisesti, jos näkee eriarvoistavia piirteitä lasten kohtaamisissa. Kannustava ja myönteinen vuorovaikutus edistää lapsen itsetunnon ja identiteetin kehitystä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022) Lapsella tulee olla tunne siitä, että hänet hyväksytään omana itsenään, sellaisena kuin hän on. Sen vuoksi onkin tärkeää kiinnittää huomiota omiin asenteisiin.

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan kehotunnekasvatusta. Sen tarkoituksena on antaa lapselle hänen kehitystasonsa mukaista tietoa hänen kehostaan, tunteistaan ja oikeuksistaan. Kehotunnekasvatus tukee lasta kehittymään ja kasvamaan omana itsenään sekä hyväksymään ja arvostamaan itseään ja kunnioittamaan toista, juuri sellaisena kuin hän on. Lisäksi lapsi oppii tunne- ja turvataitoja. (Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, 2022)

4.5 Katsomuskasvatus

Katsomuskasvatuksen lähtökohtana on tutustua ja kunnioittaa toisen katsomusta. Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa ei opeteta eri uskontoja tai vakaumuksia. Kasvattajien omat vakaumukset tai periaatteet pysyvät toiminnan ulkopuolella. Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa opetetaan

kulttuuriperinteitä, moninaisuuden suvaitsemista ja kohtaamista, kunnioitusta ja avoimuutta. Se on yhdessä tutkimista, jakamista ja asioiden ihmettelyä. Kasvattajat näyttävät omalla esimerkillään miten toimitaan eettisesti oikein ja millaista on tasa-arvoinen kohtelu. He mallintavat, opettavat ja luovat toista kunnioittavan ja suvaitsevaisen ilmapiirin. Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen työntekijät ovat katsomuskasvattajia. Katsomuskasvatuksen toteuttaminen ja arvomaailma ei riipu varhaiskasvattajan omasta vakaumuksesta tai katsomuksesta.

4.6 Kiusaamisen ehkäisy ja sovittelukeinot

Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia yhteisön jäsenenä olemisesta. Lapset opettelevat jokapäiväisessä arjessa yhteistyötaitoja toiminnoissa ja leikeissä. On tärkeää luoda positiivista yhteishenkeä. Sen myötä lapsia ja aikuisia pyritään rohkaisemaan yrittämään ja erehtymään yhdessä, iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia. Yhteisöllisyys rakentuu yhteisistä tekemisistä, keskusteluista ja kokemuksista. Pienen lapsen hyvinvoinnille yhteisöllisyys on ensiarvoisen tärkeää. Yhteisön merkitys tuottaa lapselle tunteen johonkin kuulumisesta. Yhteisöllisyys luo yhteenkuuluvuutta sekä positiivista vuorovaikutus- ja tunnesidettä yhteisön jäsenten välille. (Kangasalan varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, 2018)

Kiusaamista ei hyväksytä ja lasten väliset pienimmätkin ristiriidat tulee aina selvittää. Kaikki lasten väliset riidat eivät ole kiusaamista. Lapset tarvitsevat kaikkiin sosiaalisten-, tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoitteluun kasvattajaa. Samalla tavalla lapsi tarvitsee tukea kasvattajalta riitatilanteiden selvittämisessä. Lasten riidat ja niiden selvittämiset kuuluvat lapsen elämään ja normaaliin kehitykseen. Niiden avulla lapsi oppii monia tärkeitä taitoja, joita hän tulee tarvitsemaan. Kasvattajan tulee havainnoida sekä tunnistaa riidat ja kiusaamisilmiö, sekä näiden erot. Riitoihin ja kiusaamiseen puututaan aina heti. On hyvä opettaa myös lapsille kiusaamisen ja riitojen ero. (Kangasalan varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, 2018) Kiusaamisenehkäisy-suunnitelma kirjataan ryhmävasuun.

4.7 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä luottamuksen rakentaminen ja tasa-arvoinen vuorovaikutus on tärkeää. Yhteistyössä tulee huomioida perheiden moninaisuus ja yksilölliset

- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustiedon lisääminen
- Katsomus- ja kehotunnekasvatukseen liittyvän tiedon lisääminen
- Huolehditaan edelleen, että kasvattajat toimivat ammatillisesti, yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti, kaikissa tilanteissa
- Varmistetaan, että kolmiportainen tuki ja inklusio toteutuvat arjessa sovitusti

5.1 Arviointi

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain Hattulan esiopetuksen- ja varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä. Lapset arvioivat myös itse tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Varhaiskasvatuksen kasvattajat havainnoivat lasten eri tilanteita tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta. Monipuolisesti kerätyn tiedon pohjalta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa kehitetään. Varhaiskasvatuksen palveluesimiehet vastavat suunnitelman päivityksestä.

Lähteet

Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma. (2022). [LAPSI MIELESSÄ \(hattula.fi\)](#)

Kangasalan varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2018. [Kangasalan-varhaiskasvatuksen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma.pdf](#)

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986. [Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Opetushallitus. (n.d.). *Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja*. [Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. [Varhaiskasvatuslaki 540/2018 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2022). [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 \(opintopolku.fi\)](#)

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. [Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)